

Мельник Н.О.

кандидат юридичних наук, асистент
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Деякі аспекти охорони земель для ведення органічного землеробства

У складі земельного фонду України самостійне місце займають землі сільськогосподарського призначення, площа яких займає більшу частину території держави – близько 72 відсотки. У переважній більшості випадків ці землі розташовані за межами населених пунктів. Певна частина цих земель використовується або може використовуватися для ведення органічного землеробства, яке є одним із перспективних напрямів розвитку агросфери. Воно дозволяє суттєво зменшувати виробничо-технологічне навантаження на ґрунти, агроландшафти в цілому. У процесі ведення органічного землеробства створюються можливості для вирощування екологічно чистої продукції. Воно сприяє збереженню та природному відтворенню навколишнього середовища. Органічне землеробство «розглядає» землю в якості живого організму і ставить перед собою завдання отримати екологічно чисті та якісні продукти харчування.

Основна відмінність органічного землеробства від традиційної системи ведення сільського господарства в тому, що агробізнес на основі здійснення інтенсивного технохімізованого землеробства намагається отримати максимальні врожаї при мінімальних затратах праці. При цьому харчова цінність продуктів, які отримані таким чином, до уваги не береться. Виробники такої продукції не зважають на всі можливі негативні наслідки як для здоров'я споживачів такої продукції, так і стану навколишнього середовища та перспектив господарювання.

На відміну від традиційної системи ведення сільського господарства, яка склалась на сьогоднішній день в Україні, органічне землеробство має здійснюватися в наступних напрямках: значного зменшення і поступового повного виключення хімізації ґрунтів, хімічних засобів захисту рослин, використання технологій ґрунтозахисного біологічного та мінімального обробітку ґрунтів, відновлення та підвищення їх родючості за рахунок використання органічних добрив та вирощування екологічно чистої продукції сільського господарства, використання районованих сортів рослин та ін.

Отже землі, які використовуються або можуть використовуватися для вирощування органічної продукції повинні підлягати особливій охороні. Сертифіковані для органічного виробництва землі як об'єкт особливої охорони у складі земель сільськогосподарського призначення не повинні вилучатися (викупуватися) для несільськогосподарських потреб. Лише у виключних випадках вилучення цих земель можливе за умови дотримання спеціальної процедури, встановленої законом.

Землі сертифіковані для органічного землеробства та потенційно придатні для вирощування органічної продукції потребують особливого захисту. Це стосується, зокрема, проблеми відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

Чинне земельне законодавство (ст. 207 ЗК України) закріплює підстави та визначає умови відшкодування таких втрат. Водночас передбачений законом механізм відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва потребує вдосконалення. Він має враховувати, особливості правового режиму земель, які використовуються або є потенційно придатними для органічного землеробства.

Закон зобов'язує суб'єктів, в інтересах яких вилучаються сільськогосподарські угіддя, компенсувати втрати сільськогосподарського виробництва, розмір яких визначається за спеціальною формулою,

закріпленою постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. «Про розмір та порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню». Але названа постанова, яка має деталізувати та конкретизувати положення ст. 207 ЗК України. Але вона не враховує того, що у складі сільськогосподарських угідь землі, що використовуються для ведення органічного землеробства, займають самостійне місце та характеризуються специфічними параметрами.

Названою постановою передбачено, що втрати, спричинені обмеженням прав власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, або погіршенням якості земель, зумовленим впливом діяльності підприємств, установ і організацій, визначаються з урахуванням коефіцієнта зниження продуктивності угіддя, середнього розміру втрат з розрахунку на один гектар та загальної площі земельної ділянки. І в цьому випадку законодавство не враховує правовий режим земель, сертифікованих для ведення органічного землеробства.

У ст. 207 ЗК України встановлено, що втрати сільськогосподарського виробництва компенсуються незалежно від відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам. Як відомо, перехід від традиційних інтенсивних технологій використання сільськогосподарських угідь до їх сертифікації придатності для ведення органічного землеробства потребує тривалого часу та певних витрат землевласниками чи землекористувачами. Повне відновлення родючості ґрунтів займає десятки років. Наведену обставину повинен враховувати законодавець, забезпечуючи право на відшкодування збитків, завданих землевласникам та землекористувачам правомірними діями, наприклад, вилучення відповідних угідь для несільськогосподарських потреб.

**Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА»

29-30 вересня 2017 року

Харків - 2017

Правові засади ведення органічного землеробства: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (29-30 вересня 2017 року) / за ред. Шульги М.В. – Харків: «Доміно», 2017. – 246 с.

За зміст та якість матеріалів відповідальність несуть автори публікацій.